

DOKKINO

OPETUSMATERIAALI 2015

ONGELMAKO?

Ongelmako? on Porissa Meri-Porin koululla keväällä 2014 valmistunut dokumentti, joka on täysin nuorten itse käsikirjoittama, kuvaama ja leikkaama. Elokuvasssa tarkastellaan nuorten pakkomielleitä ja sitä, mistä ne syntyvät.

Tekijät: Malla Aaltonen, Hilda Huunonen, Vilma Nurmi, Anni Rantamäki, Jutta Viljamaa

Teemat: pakkomielle, nuoret, koulu, dokumentti

Pohdittavaa:

1. Pohdi seuraavia kysymyksiä:
 - Mitä tarkoittaa pakkomielle?
 - Mistä pakkomielleet syntyvät?
 - Mitä eroa on pakkomielleellä ja asioiden koukkuun jäämisellä?
2. Elokuvan tekijöiden mukaan pakkomielle on sivuoire, jota kaikilla ihmisillä on ja se on osa normaalia elämää. Onko sinulla pakkomielleitä tai onko niitä joskus ollut? Kerro niistä parillesi.
3. Monilla pakkomielle tai pakko-oireet liittyvät tiettyihin päivittäisiin rituaaleihin. Onko sinulla tiettyjä rituaaleja arjessasi? Suoritatko esimerkiksi aamutoimet aina tietyssä järjestyksessä?
4. Nuoret osasivat olla erittäin luontevasti kameran edessä. Oliko mielestäsi dokumentti realistista vai näyteltyä? Kuvittele, että sinua kuvattaisi dokumenttia varten. Osaisitko olla luonnollisesti kameran edessä ja miltä sinusta tuntuisi kertoa itsestäsi? Mitä sinä kertoisit itsestäsi?

Tehtävää:

1. Kirjoittakaa pienille lapuille nimettömänä väittämiä itsestäsi ja tavoistasi. Huomioi, että kirjoita itsestäsi vain sellaisia väittämiä, jotka voit paljastaa muille luokkatovereillesi. Esim.

"Juon joka aamu appelsiinimehua"

"Tapanani on katsoa peiliin aina kun kuljen peilin ohi"

"En koskaan harjaa hiuksiani"

"Päivitän joka päivä vähintään yhden kuvan Instagramiin"

Sekoittakaa laput ja laittakaa ne koriin. Istuutukaa piirimuodostelmaan ja ottakaa vuorotellen yksi lappu korista. Paperin väittämä luetaan ääneen ja jokainen osoittaa sitä henkilöä, johon väittämä hänen mielestään kuuluu.

Löydättekö oikeat henkilöt ja oletteko samaa mieltä väittämistä? Väittämän kirjoittaja voi paljastaa lopuksi kirjoittamansa asian halutessaan.

ESTEETTINEN ELOKUVA-ANALYYSI

Työryhmä:

Kuvausryhmän koko ja tehtävät vaihtelevat elokuvan koon ja pituuden mukaan. Isossa Hollywood-elokuvassa voi joskus olla jopa satoja tekijöitä, joskus taas alle sata. Suomalaisissa elokuvissa kuvausryhmään kuuluu tavallisesti muutamia kymmeniä tekijöitä. Harrastajaelokuvissa on tärkeää miettiä, kuka osaa mitään ja ketkä ovat valmiita opettelemaan. Joskus elokuva voi syntyä jopa yhden hengen voimin, jos tämä osaa kuvata, editoida ja äänittää, eikä elokuvassa tarvita näyttelijöitä.

Tutustukaa työryhmän tehtäviin:

Ohjaaja vastaa elokuvan taiteellisesta kokonaisuudesta ja johtaa kuvauksia. Hän keskustelee muun muassa kuvaajan, puvustajan, lavastajan ja maskeeraajan kanssa elokuvan visuaalisesta ilmeestä. Ohjaaja työskentelee tiiviisti myös leikkaajan, säveltäjän ja äänisuunnittelijan kanssa. Ohjaaja pyytää tai käskee käyntiin harjoitukset ja sanoo, milloin kuvaus alkaa. Hän myös päättää, milloin kuva on valmis vai tarvitaanko lisää ottoja. Ohjaaja voi kuunnella muiden mielipiteitä niin kauan kuin se tuntuu järkevältä. Ohjaaja toimii näyttelijöiden silminä, opastaa heitä parhaan kykynsä mukaan näyttelemään hyvin.

Käsikirjoittaja luo tarinan, kehittää henkilöt ja kirjoittaa dialogin. Itse asiassa käsikirjoittaja luo koko elokuvan maailman. Yleensä käsikirjoitus syntyy prosessikirjoituksena yhteistyössä ohjaajan ja tuottajan kanssa. Elokuva voi perustua kirjoittajan alkuperäisideaan, johonkin kirjaan tai muuhun elokuvaan tai tositapahtumiin. Harrastajaelokuvissa tarina voidaan suunnitella yhdessä.

Kuvaaja vastaa kuvan teknisestä laadusta ja taiteellisesta tasosta. Kuvaaja ei välttämättä käytä itse kameraa, mutta Suomessa moni kuvaaja myös operoi kameraa itse. Kuvaajalla on isommassa elokuvassa apunaan kamera-assistentti ja valomiehiä. Hän vastaa kuvauspaikalla teknisen henkilökunnan toiminnasta.

Kameramies operoi kameraa. Ison elokuvakameran käyttäminen ei ole yhtä yksinkertaista kuin tavallisen

kotivideokameran, sillä valotus, tarkennus ja monet muut asiat täytyy säätää käsin. Nykyisin useimmat elokuvat kuvataan digitaalisesti.

Näyttelijä on tärkeä, sillä katsoja kokee tarinan näyttelijän luoman hahmon kautta. Jos roolihahmo ei ole uskottava, katsoja ei pysty samaistumaan siihen. Näyttelijä opettelee repliikit ja eläytyy hahmonsa maailmaan. Usein näyttelijältä vaaditaan rohkeutta eläytyä vaikeisiin tilanteisiin ja kokea tunteet voimakkaasti.

Äänittäjä työskentelee kuvauspaikalla mikrofoniin ja puomien kanssa. Jos väkeä on enemmän, äänittäjä hoitaa äänityksen ja puomittaja toimii äänittäjän parina käännellen puomia ja mikrofonia parhaaseen mahdolliseen kulmaan.

Äänisuunnittelija alkaa työskennellä vasta kuvausten jälkeen, kun leikattuun kuvaan aletaan luoda äänimaailmaa. Hän pohtii, miltä dialogin, tehosteiden ja musiikin pitäisi kuulostaa. Äänisuunnittelun avulla voidaan vaikuttaa paljon elokuvan tunnelmaan.

Säveltäjä säveltää elokuvaan musiikin yleensä vasta sitten, kun kuva on leikattu valmiiksi. Musiikki voi olla tyyliältään melkein millaista vain, kunhan se tukee elokuvan kerrontaa.

Maskeeraaja muokkaa näyttelijöiden ulkonäköä tarinan vaatimusten mukaan. Hän voi tehdä henkilöstä kalpean, punaposkisen tai hikisen. Joskus maskeeraaja voi myös luoda haavoja ja arpia tai jopa erilaisia erikoismaskeja kuten hirviönaamioita.

Puvustaja suunnittelee tai hankkii näyttelijöille tarinaan sopivat vaatteet. Nykyaikaan sijoittuvissa elokuvissa myös vaatteet ovat aivan tavallisia arkivaatteita, mutta historiallisissa elokuvissa tai tieteistarinoissa puvustaja joutuu luomaan erikoisempia asuja. Pukujen pitää sopia tarinaan ja tukea esimerkiksi henkilöiden mielentilaa.

Lavastaja etsii sopivat kuvauspaikat tai suunnittelee ja rakennuttaa ne studioon. Lavasteiden täytyy aina tukea tarinaa ja ohjaajan näkemyksiä. Studioissa on mahdollista rakentaa melkein mitä vain, mutta varsinkin arkidraamaa kuvataan usein aidoilla kuvauspaikoilla. Nykyisin osa lavasteista luodaan usein tietokonegrafiikan avulla.

Leikkaaja katsoo kaiken kuvausryhmän kuvaaman materiaalin ja alkaa koota kokonaisuutta pienistä palasista. Eri leikkaajat saivat samasta aineistosta aivan erilaiset lopputulokset. Leikkausvaiheessa elokuva voidaan tavallaan käsikirjoittaa uudelleen, sillä leikkaaja voi vaikuttaa elokuvan rytmiin, kohtausten järjestykseen, keston ja tunnelmaa. Hän voi myös ehdottaa joidenkin kohtausten lyhentämistä tai jopa kokonaisten henkilöhahmojen jättämistä pois, jos ne eivät palvele kokonaisuutta.

Tuottaja vastaa raha-asioista ja organisoi koko tuotannon. Hän tekee työsopimukset, laatii budjetit ja valvoo markkinointia. Apunaan tuottajilla on paljon henkilökuntaa. Monella tuottajalla on myös taiteellista näkemystä, vaikka he eivät yleensä osallistukaan taiteellisten päätösten tekemiseen.

Tuotantopäällikkö vastaa kuvauspaikkoihin liittyvistä luvista ja käytännön järjestelyistä. Hänen työsarkaansa kuuluu myös aikataulujen laatiminen. Tuotantopäällikön tehtävänä on saada kaikki sujumaan mahdollisimman luistavasti.

Kuvaussihteeri seisoo kameran vieressä ja varmistaa käsikirjoituksen toteutumista ja näyttelijöiden asentoja ja liikkeitä eri kuvissa. Hän siis vastaa siitä, että eri otoksissa esimerkiksi puvustus näyttää samalta, jotta otoksia voidaan leikata peräkkäin. Kuvaussihteerin laatimien kuvausraporttien avulla leikkausvaihe on helpompi, kun parhaat otokset löytyvät vaivatta.

Lähteet:

http://mediametka.fi/wp-content/uploads/2014/04/1_Kuvausryhm%C3%A4n_j%C3%A4senet.pdf

Pohdittavaa:

1. Miksi työryhmässä on niin paljon henkilöitä?

2. Joskus elokuvia tehdään erittäin pienillä työryhmillä vain muutaman henkilön voimin. Mitkä ovat mielestäsi tärkeimmät työtehtävät yllämainituista?
3. Mieti omia vahvuuksiasi ja kiinnostuksen kohteitasi. Missä roolissa sinä haluaisit olla?

Tehtävää:

1. Muodostakaa luokassa oma elokuvatyöryhmä ja suunnitelkaa kuvitteellinen elokuva, jota alatte tekemään yhteistyössä. Valitkaa joukostanne jokaiselle sopiva rooli niin, että jokainen yllämainittu työtehtävä tulee täytettyä. Joissakin työtehtävissä voi olla useampi henkilö, joten miettikää missä työtehtävissä tarvitaan useampi kuin yksi henkilö. Jokainen saa ideoida oman osuutensa oman työtehtävänsä puitteissa.

Kun roolit on valittu, alkakaa suunnittelemaan kuvitteellisen elokuvan toteutusta. Mistä aloitatte ja mitä kaikkea teidän tulee ottaa huomioon? Missä järjestyksessä teidän tulee edetä? Ketkä henkilöt ovat mukana missäkin työvaiheessa? Ketkä ideoivat elokuvan aihetta ja sisältöä, ketkä ovat kuvauksissa mukana ja ketkä tekevät elokuvan jälkitöitä? Jokainen työryhmän jäsen kertoo muille, mitä hänen työhönsä kuuluu. Voitte hyödyntää alla olevaa esimerkkiä ja jokainen voi vastata työtehtäviinsä kysymysten perusteella.

Esimerkki:

ALKUTUOTANTO:

Esim. **Käsikirjoittaja** luo koko tarinan ja kertoo sen muille. Hän toimii yhteistyössä **tuottajan** ja **ohjaajan** kanssa. Kiinnitä huomiota seuraaviin asioihin:

Mitä elokuvassa tapahtuu ja mikä on sen juoni? Minkälaisia roolihahmoja siinä on ja minkälaisia ovat niiden väliset suhteet?

Tuottaja suunnittelee kuvausaikataulun, budjetin, kuvauspaikat, kuvausluvut ja mahdolliset yhteistyökumppanit yhdessä **tuotantopäällikön** kanssa ja miettii paljonko rahaa on käytettävissä. Kiinnitä huomiota seuraaviin asioihin?

Missä kuvataan? Tarvitseeko selvittää etukäteen saako halutuissa tiloissa kuvata? Löydetäänkö yhteistyökumppaneita tai sponsoreita, jotka voisivat auttaa elokuvan kuvauksissa? Kuinka paljon voidaan käyttää rahaa?

Ohjaaja, tuottaja ja tuotantopäällikkö päättävät **näyttelijät**.

Lavastaja, puvustaja ja maskeeraaja suunnittelevat kuvausympäristön ja miettivät, minkälaisia pukuja ja maskeja tarvitaan. Usein he tarvitsevat apua **käsikirjoittajalta, ohjaajalta ja tuottajalta**. Kiinnittäkää huomiota seuraaviin kysymyksiin:

Missä kuvataan? Kuvataanko sisä- vai ulkotiloissa? Tarvitaanko lavasteita tai rekvisiittaa? Rakennetaanko tai askarrellaanko ne itse vai täytyykö jostain ostaa? Mistä tarvittavat asiat ostetaan? Onko näyttelijät tyttöjä vai poikia ja minkälaiset heidän roolihahmonsensa ovat? Minkälaisia asuja heille tarvitaan? Tarvitaanko maskeerauksessa tietynlaisia erikoistehosteita tai meikkiä? Esimerkiksi intiaanin kasvoissa saattaisi olla intiaanimaalauksia.

KUVAUSTILANNE:

Ohjaaja neuvoo näyttelijöitä.

Mitä näyttelijöiden tulee ottaa huomioon rooleissaan? Miten he elehtivät ja minkälainen heidän puhetyylinsä esimerkiksi on?

Kuvaaja, kameramies, äänimies sekä **valomies** valmistautuvat omiin tehtäviinsä.

Onko valoa riittävästi? Mistä suunnasta kuvataan? Mitä kuvakokoja käytetään? Miten saadaan helposti äänitettyä? Onko taustalla mitään häiriöääniä vai onko kuvauspaikka hiljainen? Halutaanko äänittää myös jotain muuta kuin pelkkää näyttelijöiden puhetta?

Mitä kuvauksissa tapahtuu, ketkä ovat mukana? Mitä tulee huomioida?

JÄLKITYÖT:

Leikkaaja aloittaa hommansa.

Mitä kuvista käytetään, miten niitä yhdistellään?

Säveltäjä tekee musiikin.

Minkälainen äänimaailma elokuvaan halutaan? Sopiiko elokuvaan esimerkiksi rock vai käytetäänkö siinä klassista musiikkia? Käytetäänkö eri kohtauksissa eri tyylistä musiikkia?

Onko elokuva nyt valmis? Mitä tehdään seuraavaksi?

2. Tehkää oma dokumenttielokuva. Ohjeet dokumenttielokuvan tekemiseen:
http://docpoint.info/wp-content/uploads/2014/10/oma_dokkari_updated.pdf
3. Toimikaa kaikki käsikirjoittajina ja suunnitelkaa Ongelmako? -dokumentille jatko-osa viiden vuoden päähän. Suunnitelkaa koko dokumentti tai kirjoittakaa yksi kohtaus. Minkälaista tyttöjen elämä on viiden vuoden kuluttua? Onko heillä vielä samoja pakkomielteitä vai ovatko he päässeet eroon niistä? Onko heillä kenties uusia pakkomielteitä?